

Arbeids og levekår blant polakker i Oslo

Jon Horgen Friberg, Joanna Napierala og Guri Tyldum

Forskningstiftelsen Fafo

Centre for Migration Research

26.02 2007

Tema for dagens presentasjon

- ▶ **Om metoden**
- ▶ **Demografi blant polakker i Oslo**
- ▶ **Bransje og tilknytningsform i det norske arbeidsmarkedet**
- ▶ **Bakgrunn - situasjon i Polen**
- ▶ **Lønn og arbeidstid i Norge**
- ▶ **Varighet og framtidsplaner**
- ▶ **Det illegale markedet for migrant-arbeidere**
- ▶ **Rettigheter i norsk arbeidsliv og samfunn**
- ▶ **Utfordringer for ulike grupper polske migranter
(og norske myndigheter)**

En vanskelig tilgjengelig gruppe for forskning

- ▶ Finnes ingen utvalgsramme som kan brukes for utvalgstrekking
- ▶ En gruppe med høy mobilitet (korttidsmigranter, mobile internt)
- ▶ Ikke nødvendigvis bosatt i bygninger registrert for boligformål
- ▶ Lang arbeidstid
- ▶ Koplinger til den illegale økonomien (ikke alltid interessert i å gi informasjon)
- ▶ Rommer sårbare grupper som vi trenger mer informasjon om

Respondentdrevet utvalgstreking

- ▶ Datainnsamling fra 11.10 til 14.12 2006
- ▶ Totalt 510 polske personer intervjuet (419 +91)
- ▶ Insentiv system: kr 150,- for deltakelse, kr 100,- per person rekruttert
- ▶ Polske forskere som feltkoordinatorer – polsk talende studenter som intervjuere
- ▶ SMS/telefonbasert organisering
- ▶ Valgfritt møtested – i praksis nesten alltid Fafo
- ▶ Nesten alle intervju på kvelder og helger
- ▶ Intervjutid 20-60 min
- ▶ Spørreskjema dekker: personlige ressurser og familiesituasjon, situasjon i Polen (før første og siste reise til Norge), arbeidsforhold (første og siste besøk i Norge), migrasjonshistorie i grove trekk, erfaringer fra livet i Norge
- ▶ Paralell studie av Fellesforbundets medlemmer

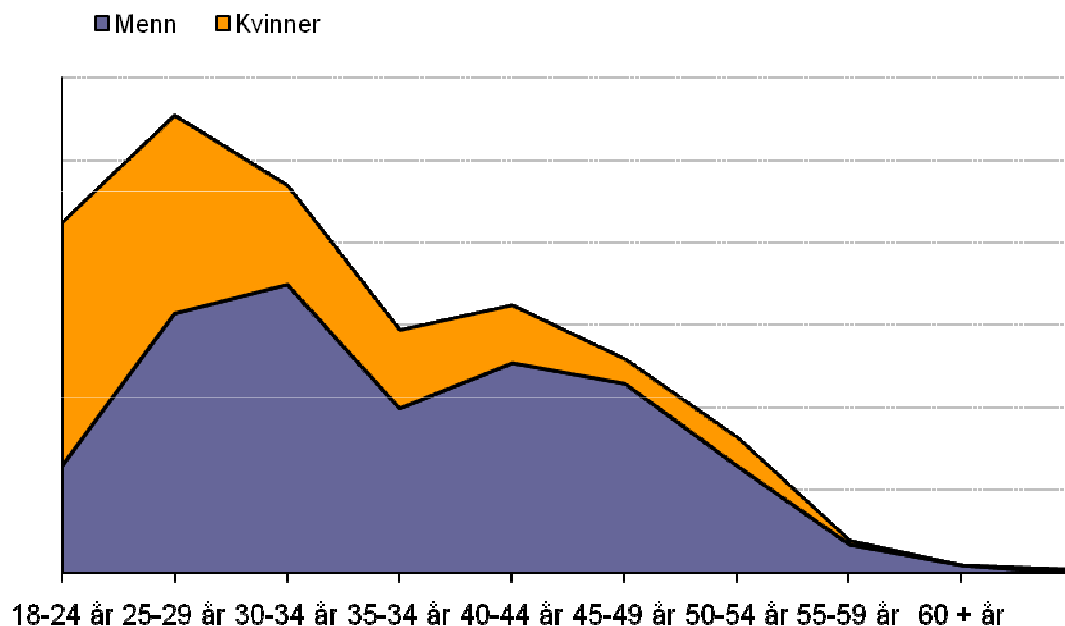
Hvor pålitelige er funnene?

- ▶ Representative data, men umulig å sikre seg mot alle feilkilder
- ▶ Gjelder for polakker i Oslo-området høsten 2006.
- ▶ Usikkerhet forskjellig fra variabel til variabel – avhengig av homogenitet i nettverk.
- ▶ Konfidensinterval:
Små og store tall (0-8% og 92-100%): +/- 1-3 prosentpoeng.
Mellomstore tall : +/- 5 - 8 prosentpoeng

Kjønn og alder

- ▶ Kvinner utgjør 26% av polakkene i Oslo
- ▶ Mennene i snitt 10 år eldre enn kvinnene (37 mot 27)
- ▶ 70 % av mennene og 56 % av kvinnene har ektefeller eller samboere
- ▶ De fleste kvinnene har sine partnere i Norge, de fleste mennene i Polen
- ▶ En tredjedel har barn, men bare 7 % har barn i Norge

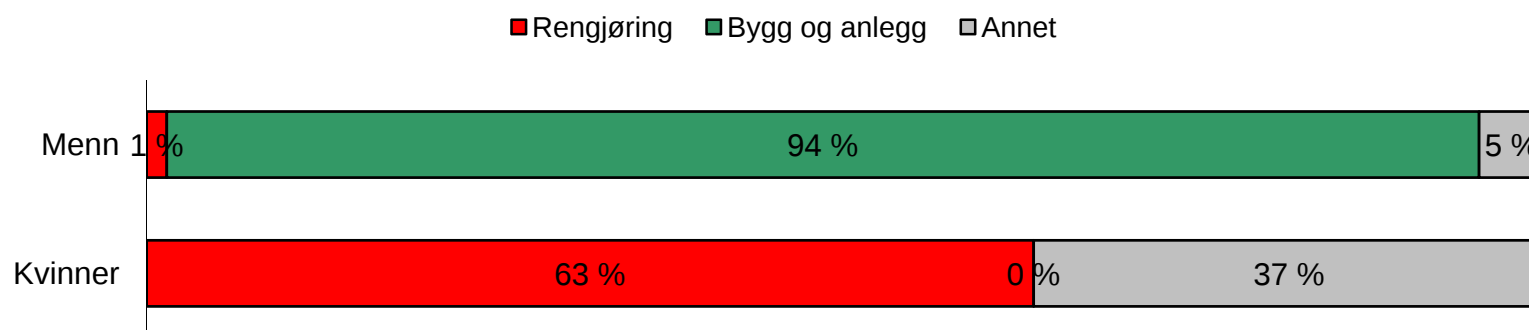
Figur: Kjønn og alder

Et ekstremt kjønnsdelt arbeidsmarked

- ▶ Nesten alle mennene jobber i byggebransjen, mens tre av fire kvinner jobber med renhold
 - ▶ En del kvinner jobber med privat barnepass, i barnehage, i helsevesenet eller i andre serviceyrker
- ▶ Flertallet av kvinnene jobber opp mot det private husholdsmarkedet
- ▶ 70% i bygg er faglærte

Figur: Bransje etter kjønn

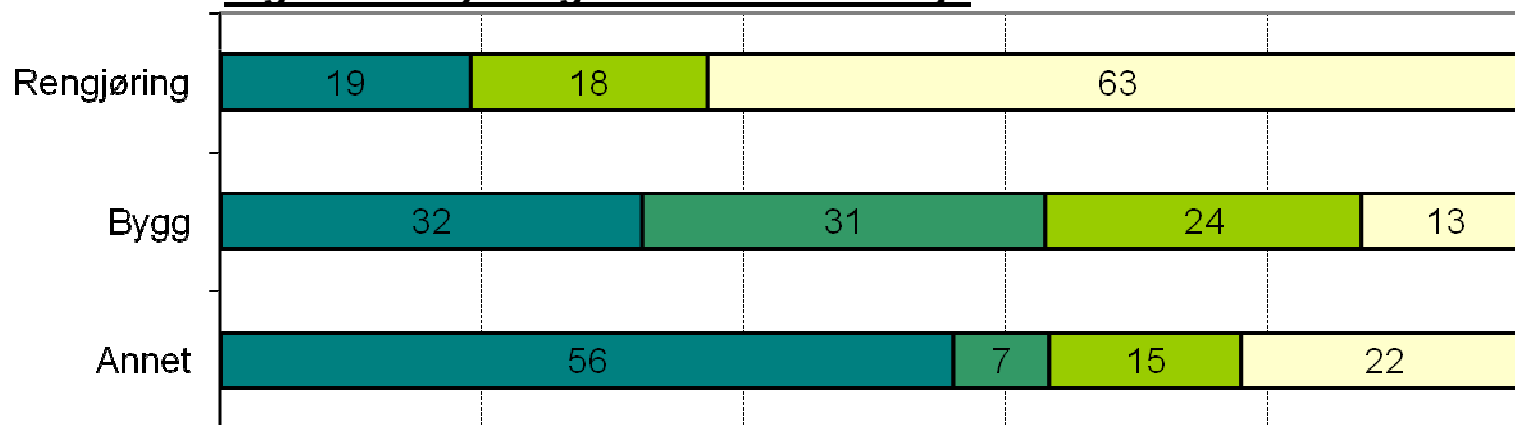
Tilknytningsformer til arbeids- og oppdragsgivere

Arbeidsmigrantene kan være

- 1) Direkte ansatt i norske firmaer
- 2) Innleid via norske bemanningsfirmaer
- 3) Ansatt i utenlandske firmaer på tjenesteoppdrag
- 4) "Selvstendige"

Store variasjoner i tilknytningsform mellom de ulike bransjene

Figur: Tilknytningsform etter bransje

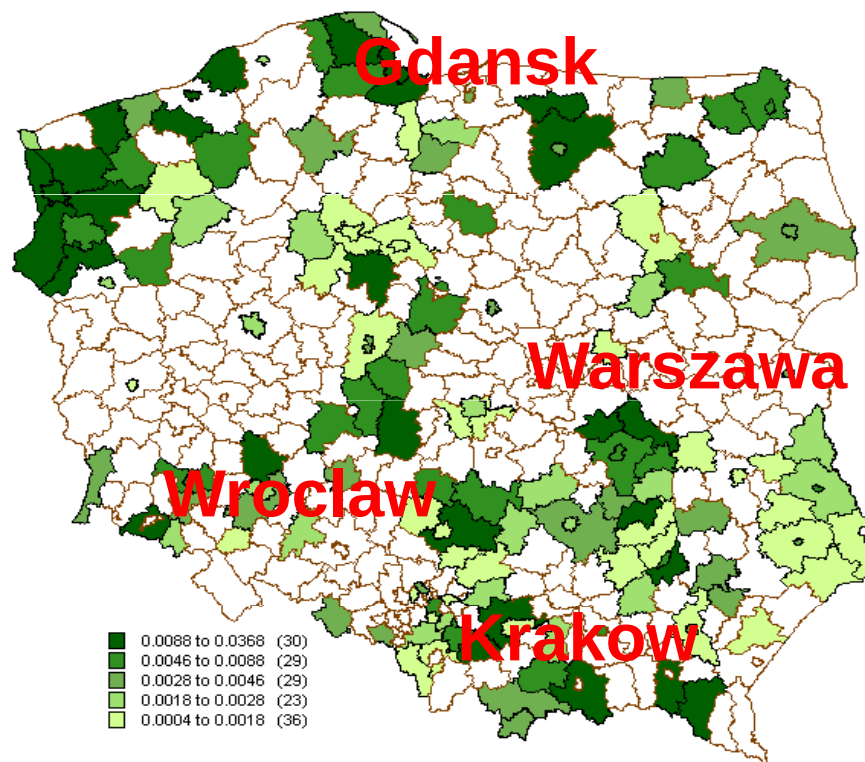
■ Ansatt i norsk firma ■ Innleid fra norsk leiebyrå ■ Ansatt i utenlandsk firma □ Selvstendig

Why do people migrate?

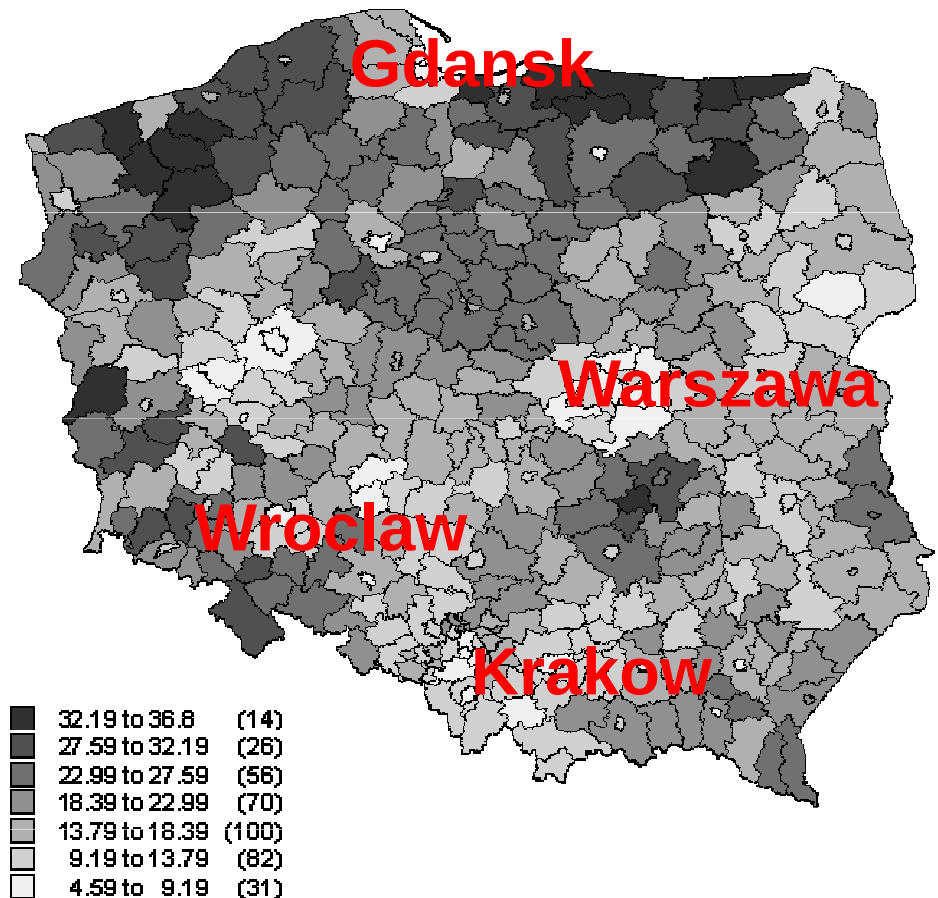
- ▶ **Push Factors** = negative characteristics of the area of origin
- ▶ **Pull Factors** = positive characteristics of the area of destination
- ▶ **Network Factors** = sets of interpersonal ties that increase the likelihood of international movement by lowering the costs and risks of movement

Unemployment as a push factor

Respondents' poviats of origin

Registered unemployment rate at the end of December 2006

Labour activity before coming to Norway

Sex	Employed		Unemployed		Worked abroad	Home worker	Student	Pension or sick leave
	Full time	Part time	Was looking for work	Didn't look for work				
Male	54.1	6.9	17	7.2	8.8	0.3	3.2	1.1
Female	49.8	7.5	17.5	6.7	6.7	1.4	7.6	1.8

Wage differential as a pull factor

Respondents' average monthly salary in the last job in Poland:

- ▶ **3600** NOK – male
- ▶ **2600** NOK – female

Respondents' average hourly wage in the last job in Poland:

- ▶ **24** NOK – male
- ▶ **14** NOK - female

Top ten occupations before coming to Norway

Male		Female	
Non-specified construction workers	29.86%	Shop assistant	22.30%
Carpenter	15.40%	Waiter/bartender	6.80%
Fixing, repairing and maintenance	8.10%	Secretary	5.80%
Shop assistant	5.90%	Other economic	5.80%
Driver/other transport services	5.30%	Accountant	4.90%
Bricklayer	3.10%	Teacher	4.90%
Welder	2.80%	Factory worker	3.90%
Steel fixer	2.50%	Public servant	3.90%
Factory worker	2.50%	Nurse	2.90%
Other	24.54%	Other	38.80%

Lønn i de ulike bransjene

- Netto timelønn etter bransje

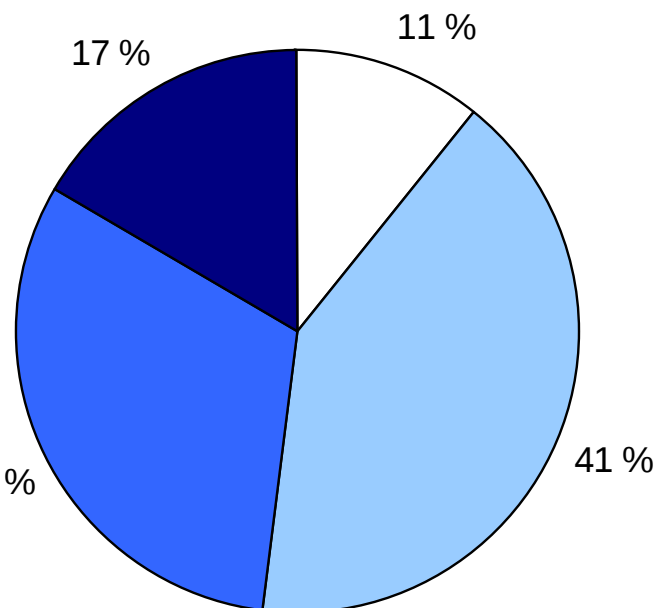
Brutto minstelønn i byggebransjen:

Ufaglærte: 126 kr/t

Faglærte: 132 kr/t

Gj.snittslønn (2005): 167 kr/t

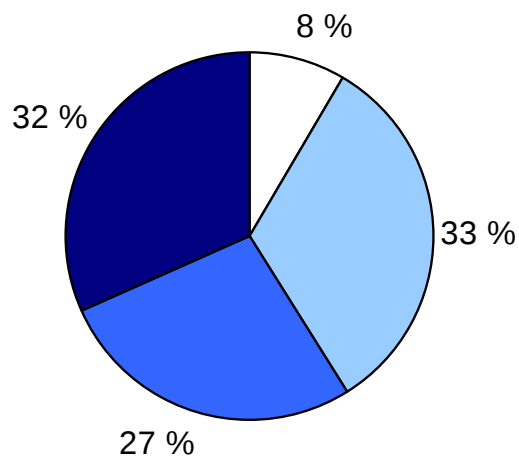
Bygg

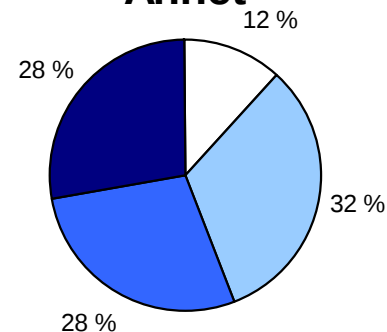
Nettolønn pr time:

- ☐ Under 70 kr timen
- ☐ 70 - 90 kr timen
- ☐ 90-110 kr timen
- ☐ Over 110 kr timen

Rengjøring

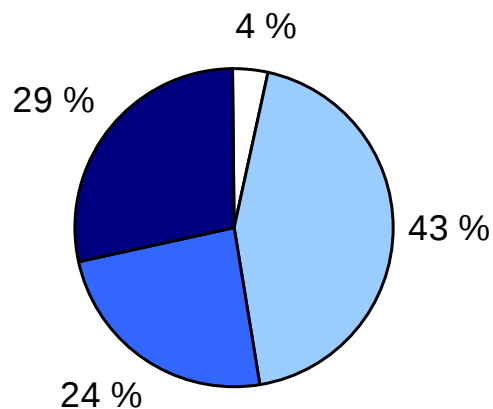
Annet

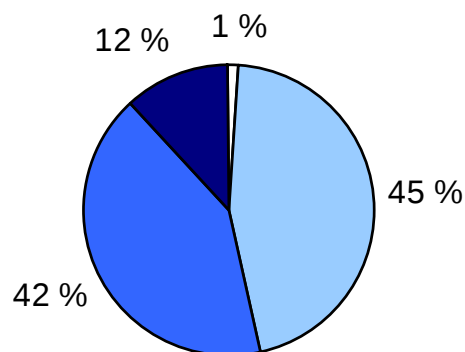
Store lønnsforskjeller avhengig av tilknytningsform

- Netto timelønn etter tilknytningsform

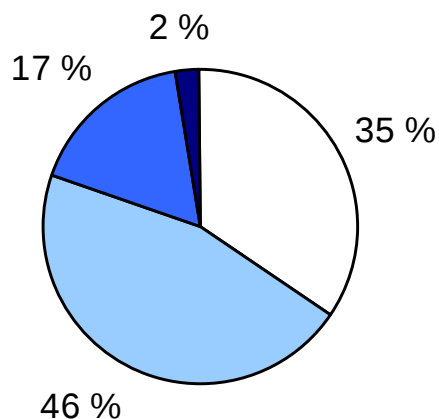
Ansatt i norsk firma

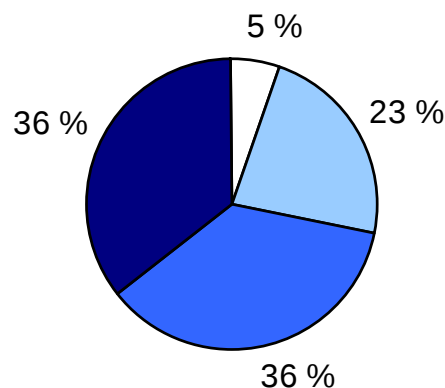
Innleid fra norsk leiebyrå

Ansatt i utenlandsk firma

Selvstendig

Netto lønn pr time:

□ Under 70 kr timen

□ 70 - 90 kr timen

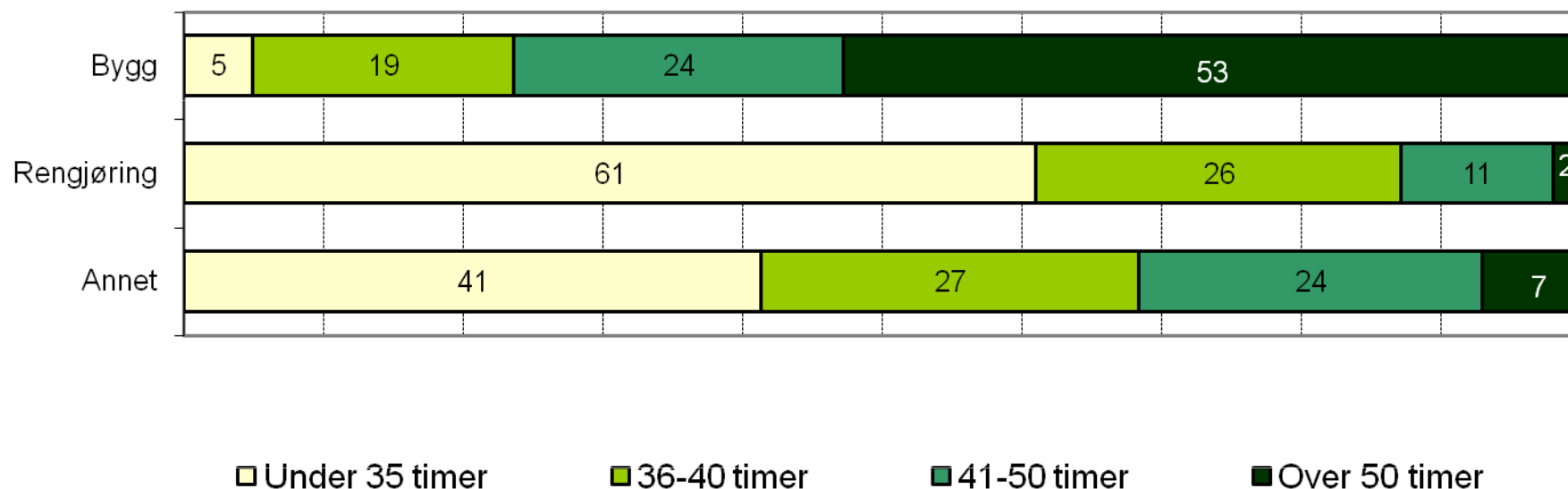
■ 90-110 kr timen

■ Over 110 kr timen

Arbeidstid

- ▶ Flertallet av kvinnene i renhold er undersysselsatt
- ▶ Bygningsarbeiderne jobber meget lange dager
- ▶ Utstasjonerte jobber mest av alle
 - (utstasjonerte i bygg; 60% over 50 og 32 % over 60 timer pr uke)

Figur: Antall arbeidstimer forrige uke, etter bransje

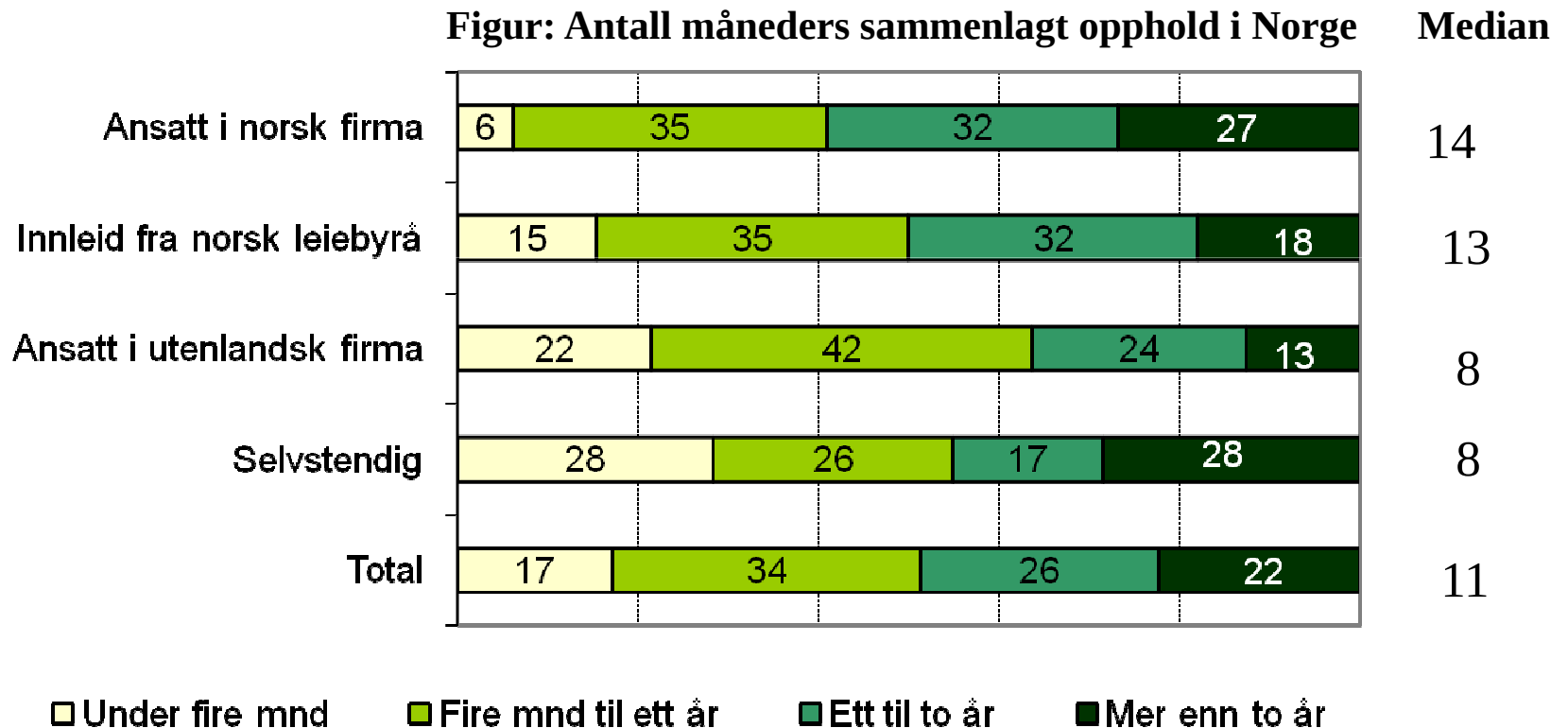

Kortvarig gjestearbeid
eller
permanent innvandring?

De fleste har jobbet relativt lenge i Norge

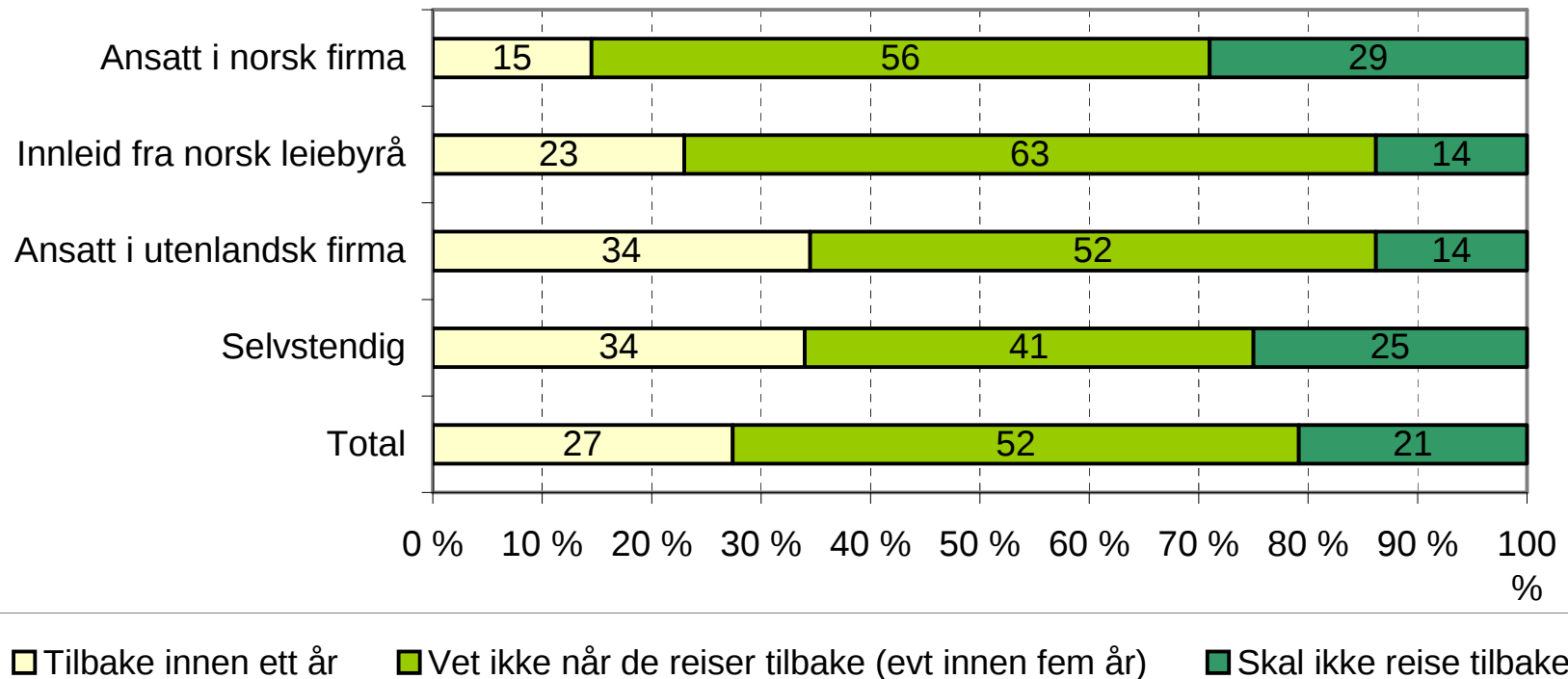
- ▶ Drøyt halvparten har jobbet mer enn 12 måneder i Norge
- ▶ Veldig lite "svingdørsmigrasjon"
- ▶ Over en tredel av de utstasjonerte har jobbet i Norge mer enn 12 mnd

Figur: Antall måneders sammenlagt opphold i Norge

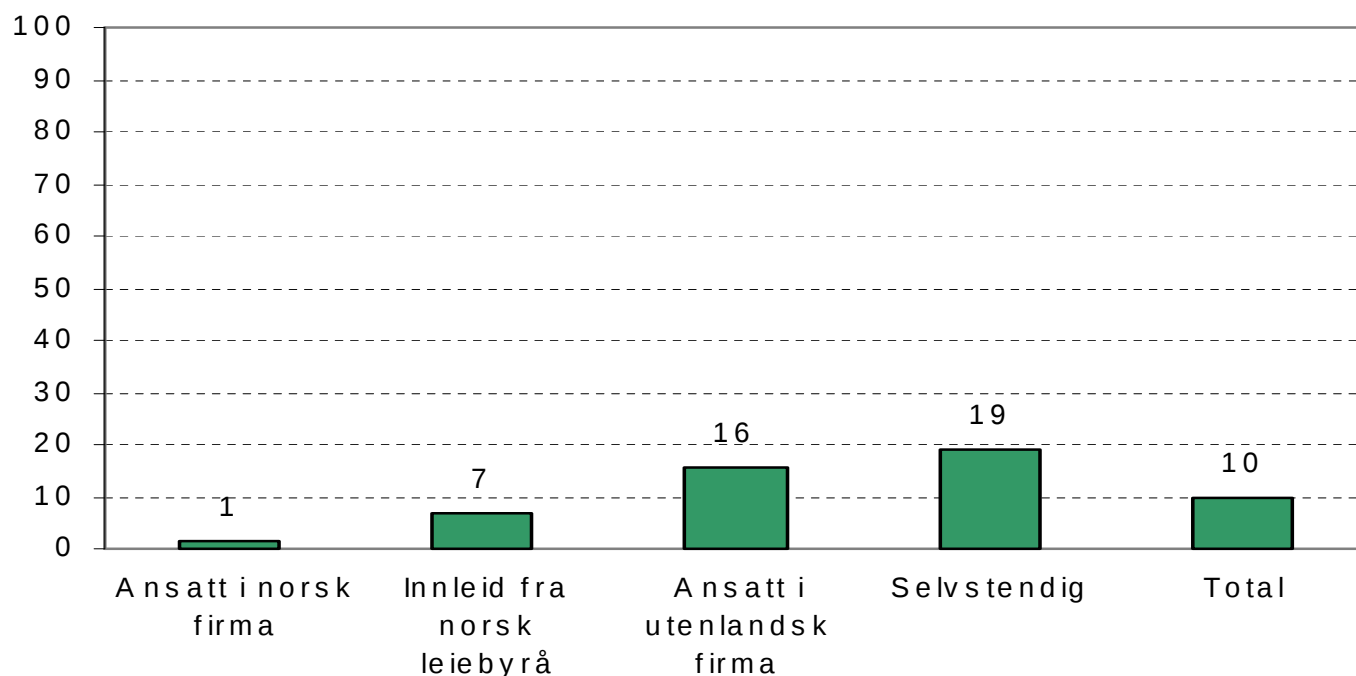
Mange planlegger å bli lenge

- ▶ Under en tredel planlegger å reise hjem innen ett år, en av fem vil ikke reise hjem
- ▶ Flertallet regner med å flytte tilbake til Polen, men vet ikke når
- ▶ Tidsperspektivet er som regel år – ikke måneder

Meget få er her på kortvarig opphold

- ▶ Kortvarige opphold: De som har jobbet mindre enn 7 måneder i Norge og planlegger å flytte hjem til Polen innen noen måneder
- ▶ Meget få på kortvarig opphold – også blant tjenesteyterne
- ▶ Arbeidsinnvandring forkledd som tjenstemobilitet?

Jo mer varig opphold – jo sterkere følelse av diskriminering

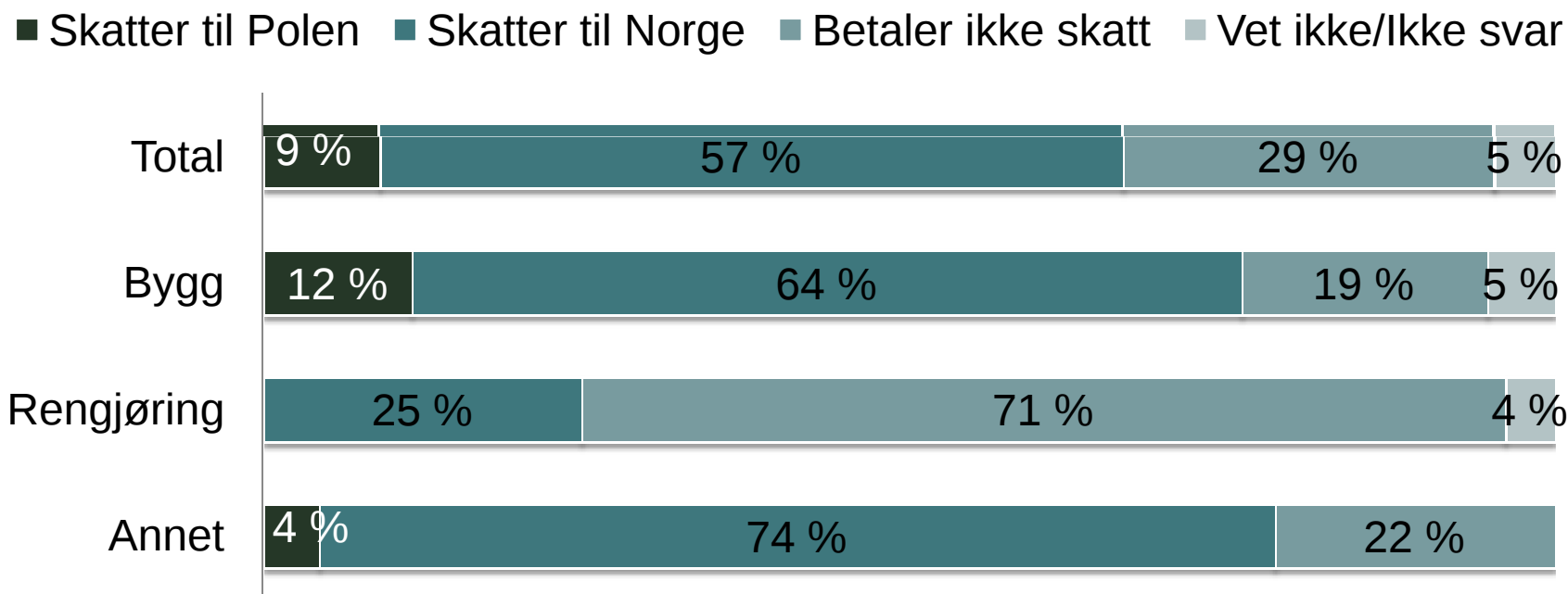
”Dersom vi hadde tjent like mye som nordmenn ville vi trives mye bedre i Norge. Det hadde jo vært deilig å kunne dra på kafe, på kino eller noe sånt. Nå må vi spare alt til å leve, til våre familier”

(Polsk bygningsarbeider i Oslo)

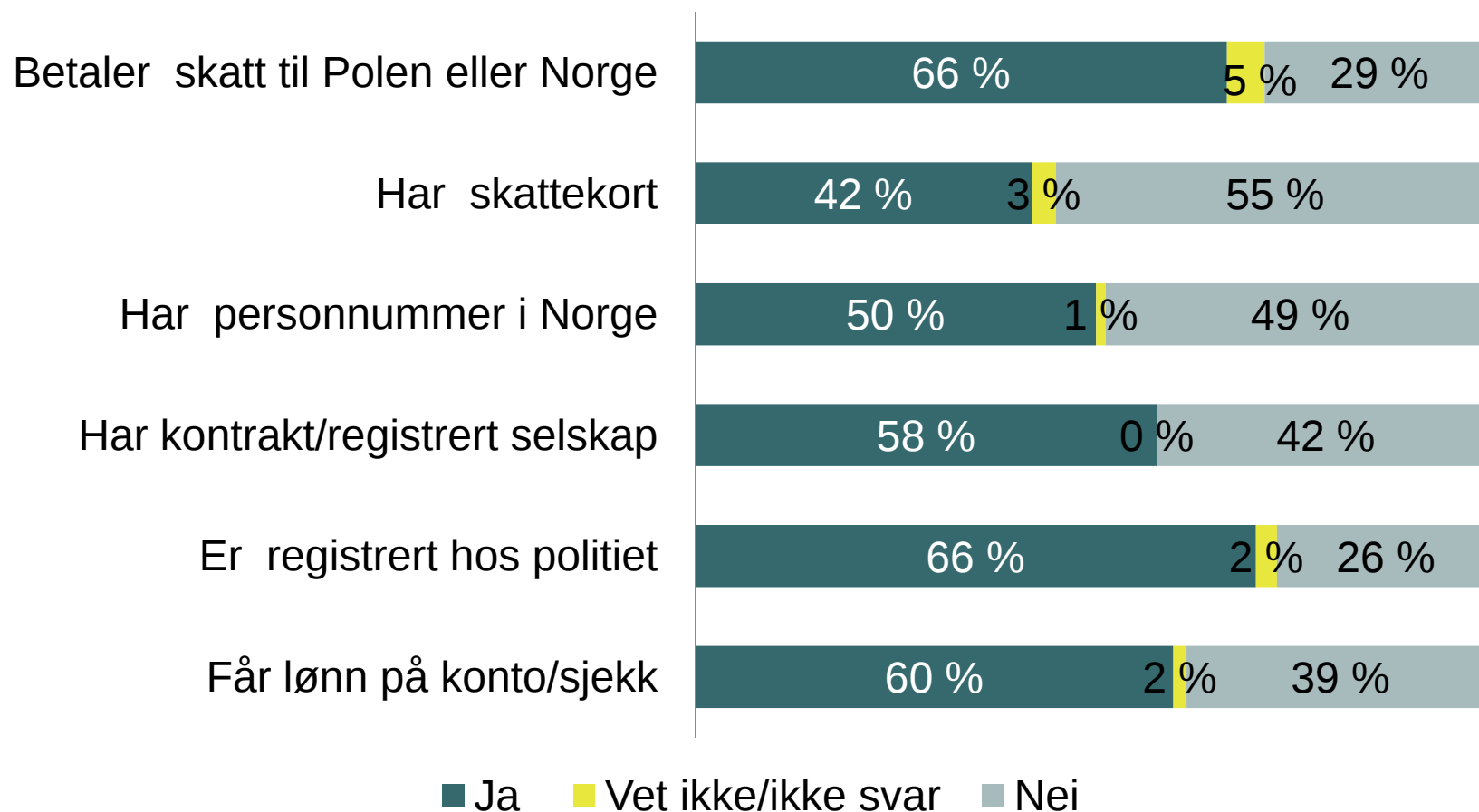
- Drøyt halvparten mener at norske arbeidsgivere forskjellsbehandler polakker
- De som har jobbet her lenge og de som planlegger å bli i Norge føler seg mest diskriminert

→ varighet har mye større betydning for opplevelsen av diskriminering enn faktiske arbeidsforhold

Kun en av fire reholdsarbeidere betaler skatt

Indikatorer for legale arbeidsforhold

Et betydelig illegalt arbeidsmarked

Betaler skatt i Polen
eller Norge

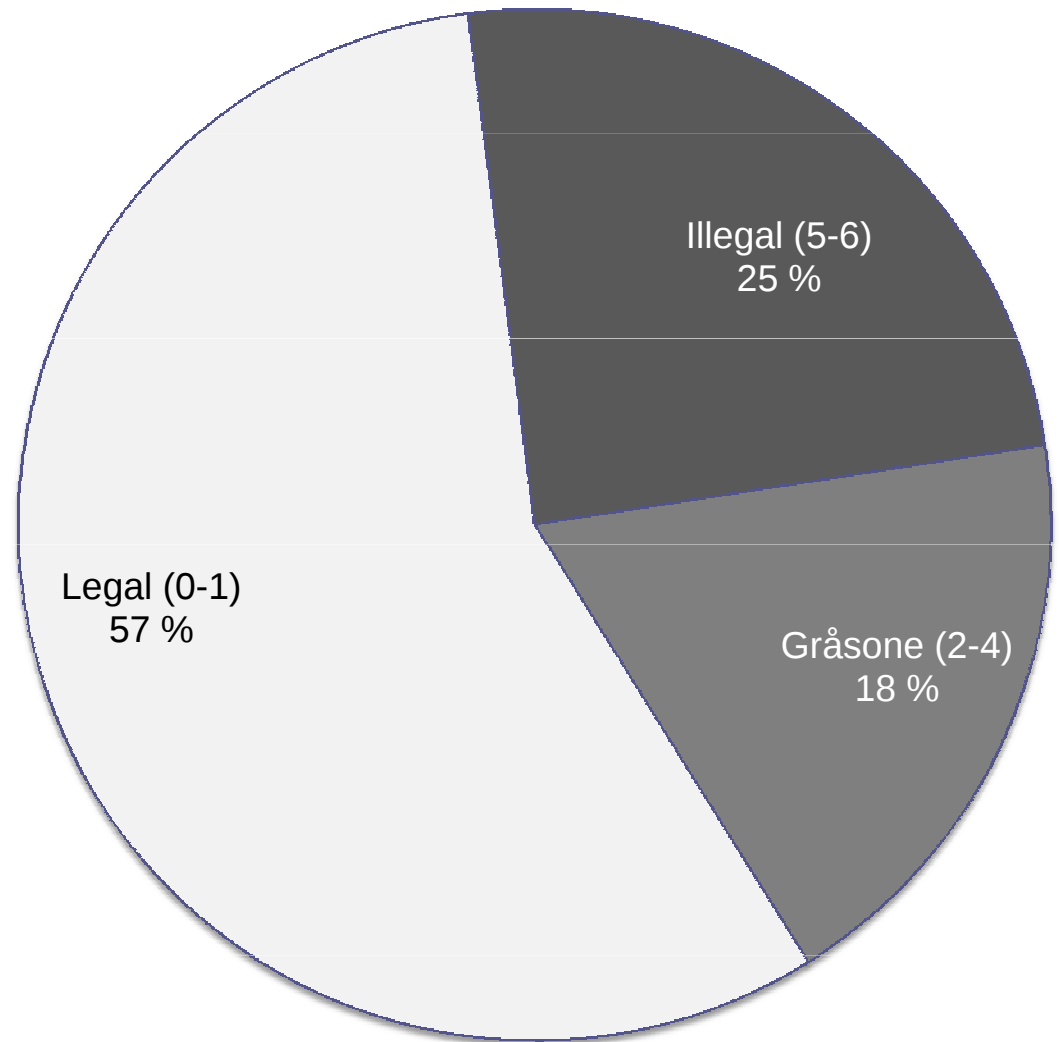
Lønnskonto/sjekk

Kontrakt/
registrert firma

Personnummer/
d-nummer

Skattekort

Registrert hos politiet

Et betydelig illegalt arbeidsmarked

Betaler skatt i Polen
eller Norge

Lønnskonto/sjekk

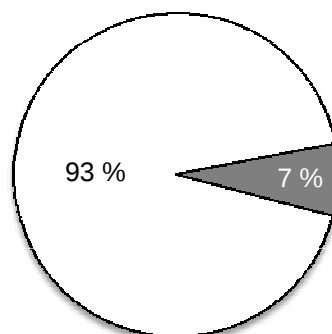
Kontrakt/
registrert firma

Personnummer/
d-nummer

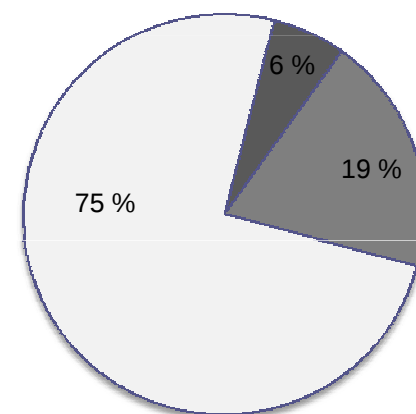
Skattekort

Registrert hos politiet

Norsk leiebyrå

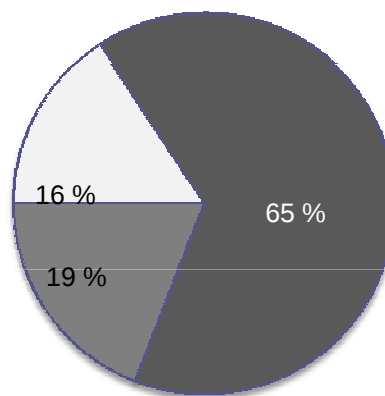

Norsk firma

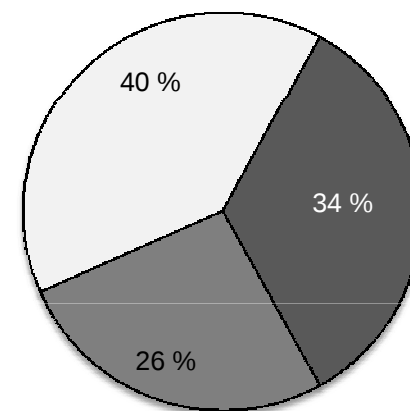

Legal
Illegal
Gråsoner

Selvstendig

Utenlandsk firma

Et betydelig illegalt arbeidsmarked

Betaler skatt i Polen
eller Norge

Lønnskonto/sjekk

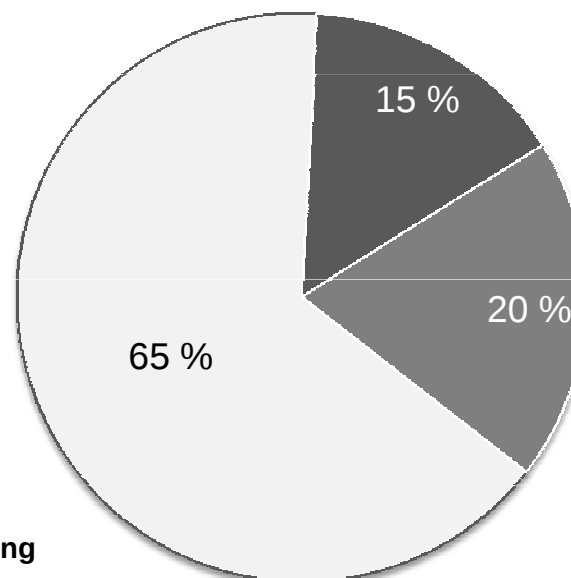
Kontrakt/
registrert firma

Personnummer/
d-nummer

Skattekort

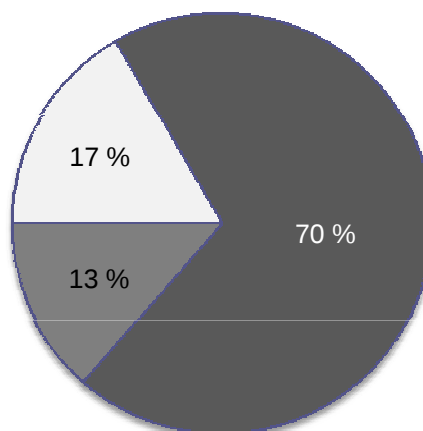
Registrert hos politiet

Bygg og anlegg

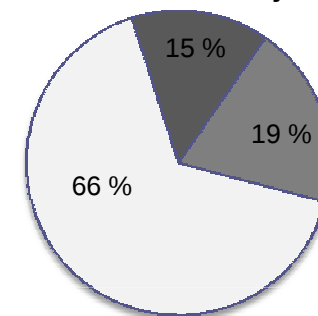

- Legal (0-1)
- Illegal (5-6)
- Gråsone (2-4)

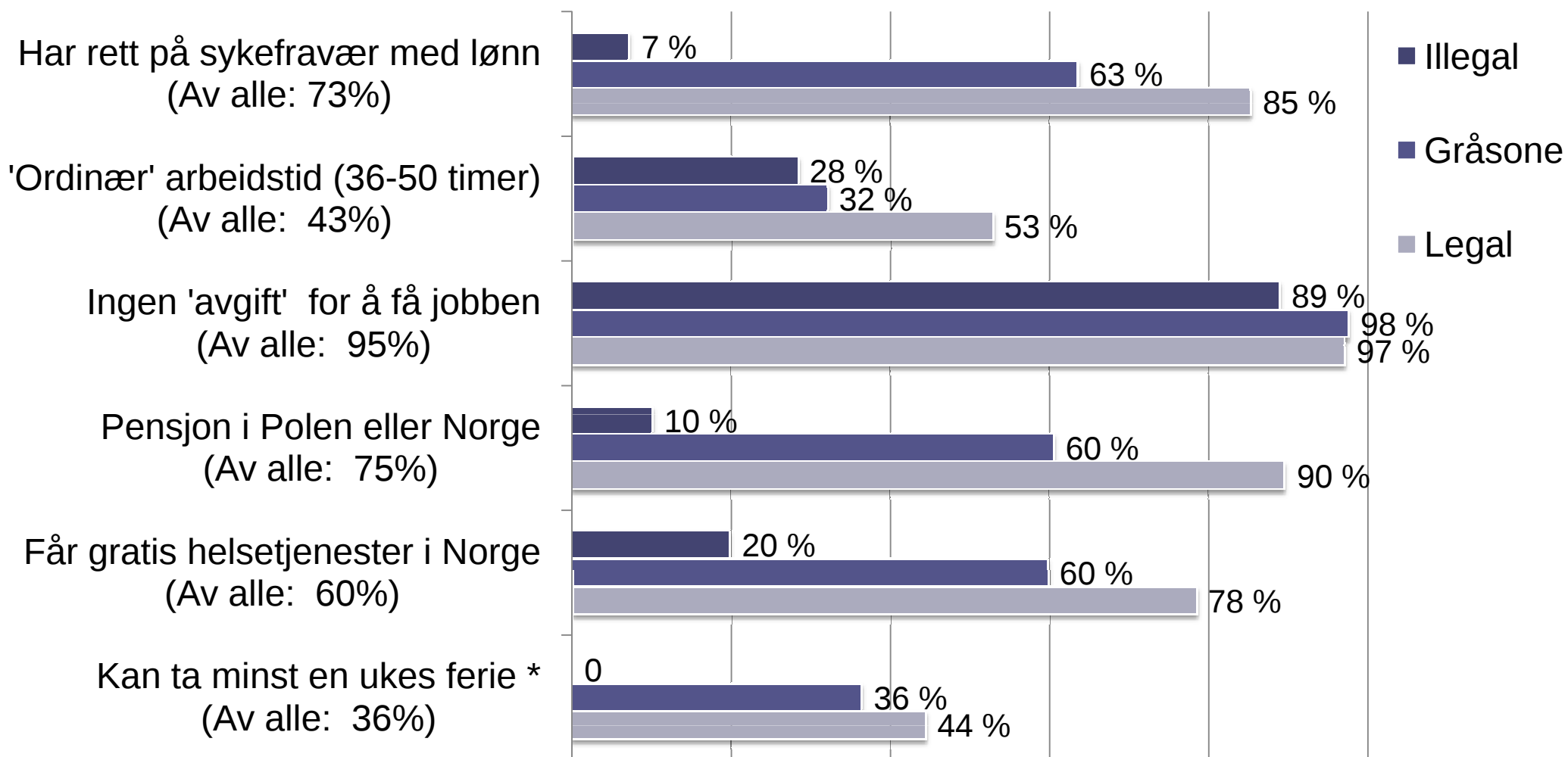
Rengjøring

Andre bransjer

Et rettighetsløst arbeidsliv for noen?

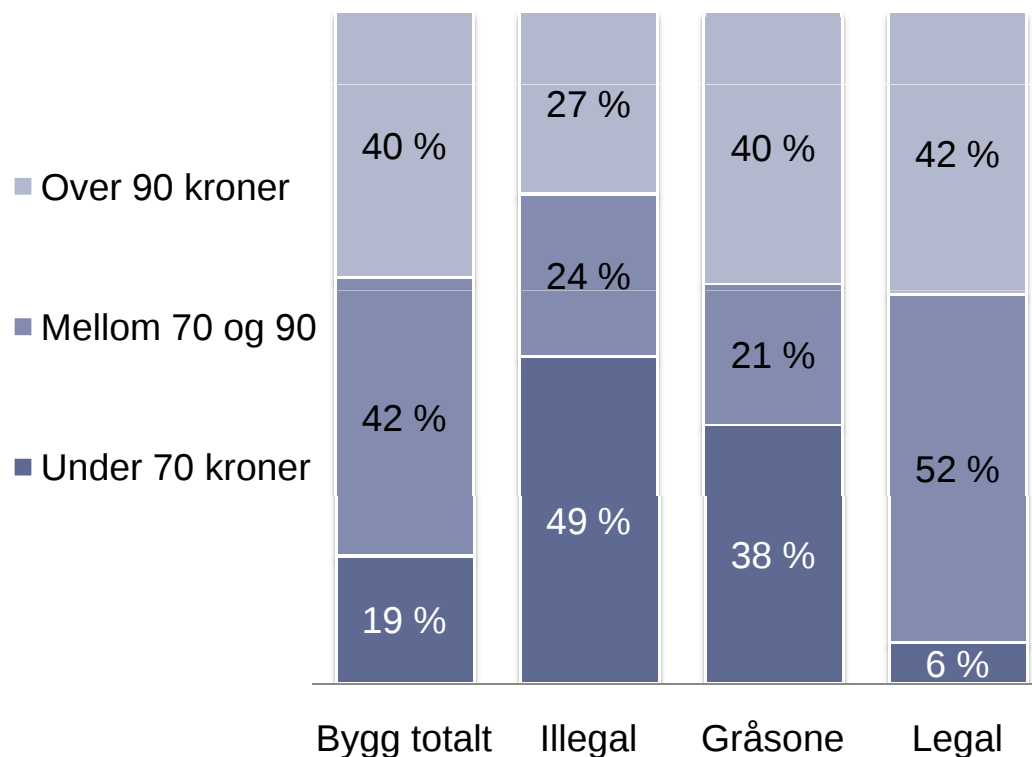

Rett til ferie er kun regnet ut for de som har vært i Norge i mer en 12 måneder.

Norske arbeidsgivere og kjøpere av tjenester tjener på det illegale arbeidsmarkedet

- ▶ Bygningsarbeidere i legale jobber tjener 13% mer enn de i illegale jobber.
- ▶ Arbeidere i det illegale arbeidsmarkedet ønsker seg en 'skikkelig' norsk jobb, med tilhørende rettigheter.

Netto timelønn i den legale og illegale byggebransjen

Noen blir lurt og utnyttet

- ▶ Hver tredje polakk i Oslo har blitt lurt for lønn
- ▶ 14 % har hatt 'falsk kontrakt' (8% i nåværende jobb)
- ▶ 7 % opplevde at arbeidsgiveren deres gikk konkurs i 2006 (av de som kom i 2005 eller tidligere), Av disse fikk under halvparten den lønnen de hadde krav på.
- ▶ 19% er ofte eller av og til redd på jobb.
- ▶ 14 % av kvinnene har opplevd seksuell trakasering fra kunder, arbeidsgiver eller kolleger

Fire hovedgrupper

Den integrerte polakk

- Har "norsk" jobb med "norsk" lønn og arbeidstid.
- Har lært seg en del norsk
- Bruker norske trygderetter når han trenger det
- Mener polakker blir diskriminert i Norge

Vaskedamen

- Arbeider 'selvstendig' for private husholdninger
- Har ikke lovlig arbeid, og derfor heller ikke lovlig opphold og trygderettigheter i Norge
- Avhengig av mellommenn for å skaffe jobber – og ønsker å jobbe mer

Den legale gjestearbeideren

- Har lange arbeidsdager
- Tjener mindre enn Nordmenn
- Bor trangt, og tar seg ikke råd til fritidsaktiviteter
- Kjenner i liten grad til regler og rettigheter
- Synes livet i Norge er ensomt, men setter pris på muligheten til å spare opp penger

Den sårbare bygningsarbeider

- Har ingen formell avtale med arbeidsgiver, og er ikke beskyttet mot oppsigelse eller økonomisk tap ved sykdom
- Betaler ikke skatt og har begrensede trygderettigheter i Norge